

Almázia

Banská Štiavnica Mesto kultúry 2019

Kultúrna príloha

17. január 2019
číslo 1.

samostatne
nepredajné

RODINNÉ STRIEBRO: Je načas odkryť naše poklady

*Každý Štiavničan
je vzácnou múzou*

„Štiavničania možno považujú svoje príbehy za obyčajné. Ale my ich považujeme za veľmi inšpirujúce,“ hovorí Ján Fakla, spoluautor prezentačného programu Rodinné striebro, ktorým 19. januára 2019 slávnostne otvoríme Mesto kultúry 2019. Podujatie v réžii Jany Mikitkovej zároveň odštartuje celoročný projekt, v rámci ktorého spomienky, staré predmety či fotografie vo vlastníctve obyvateľov nášho mesta spracujú umelci do rôznych foriem. Rodinné striebro Štiavničanov pretavia do divadelných inscenácií, pohybových predstavení, filmov, výstav, výtvarných diel, piesní či poviedok, ktoré verejnosť uvidí v priebehu roka.

foto: Zákulisie priprav: p. Blašková s pletárkami, zdroj: AND n.o

*Prví Štiavničania sa už
o svoje rodinné striebro
podelili*

Ako to bude prebiehať ďalej, keď sa o svoje príbehy podelite? Všetko sa dozviete v sobotu 19. januára od 18.00 v kultúrnom centre. „Hviezdami nášho programu sú miestni ľudia. Hľadali sme režijný kľúč, ako vysvetliť v skratke, prečo je príbeh každého Štiavničana dôležitý a prečo by ho mal vyzrávať. Použili sme princíp kultúrnej burzy, kde návštevníci predávajú svoje zážitky a umelci ich kupujú,“ vysvetľuje Jana Mikitková. Erik Sombathy s baníkmi, Ľudmila Blašková s pletárkami, Monika Maňková s divadelníkmi z Paradaž Pikčr, Jaro Koleda s parťákmi a mnohí ďalší už svoje

príbehy vyzrávali. Na podujatí Rodinné striebro uvidíte, ako sa z nich postupne stávajú rôzne umelecké formy. Zároveň dostanete aj vy priamo na mieste možnosť predať svoj vlastný príbeh. Stanete sa tak spoluautorom diela, ktoré sa svojho uvedenia dočká o niekoľko mesiacov. A možno práve vy získate pamätnú medailu z limitovanej edície vyrobenej špeciálne pre Mesto kultúry 2019.

*Almázia plná známych
štiavnických hudobníkov*

Spoločným pomenovaním pre aktivity Mesta kultúry 2019 je štiavnický výraz almázia. Rovnaký názov má aj nové hudobné zoskupenie v zložení: Dodo Klimko, Martin Jánošík, Jaro Koleda, Ján Jakubík, Jozef Sivák, Ľudka

Klimková. Kapela bude mať svoju premiéru práve v programe Rodinné striebro s novou rovnomennou piesňou na text Antona Pižurného. Ďalší koncert nás čaká po skončení prezentačného programu: Od 20.30 budú patriť priestory Art Cafe ambicióznemu projektu Spev Tebe, ktorý je postavený na silnej generácii slovenských hudobníkov Roberta Pospiša, Nikolaja Nikitina a Martina Sillaya.

*Stretnutia ako za starých
čias*

Rodinné striebro a mnohé ďalšie podujatia Mesta kultúry 2019 sú koncipované tak, aby boli najmä pre Štiavničanov vďačnou príležitosťou opäť sa stretávať ako za starých čias a nadchnúť sa pre umenie inšpirované ich vlastnými spomienkami. Aby sme mali možnosť zažívať almáziu každú chvíľu. Aby sme svojím rodinným striebrom obohatili dejiny svojho mesta. A aby sme si na konci tohto roka s hrdosťou prišli pozrieť jedinečný výsledok vzájomného zdieľania, ústretovosti a spolupatričnosti: hodnotné umelecké diela, vďaka ktorým tu naše príbehy zostanú navždy.

Alica Hrnčiríková,
Gashpar Creative

Sestry Edka Wágnera sa podelili o svoje rodinné striebro

Spomienky na Edka

Tieto štiavnické Vianoce boli chudobnejšie než tie predošlé. O Edka, ktorý ich tak veľmi miloval. O Edka, ktorý celé desaťročia s detskou prirodzenosťou formoval na tvári Štiavnickej jemné vrásky láskavého úsmevu. O Edka, ktorý bol vďačným prístavom pre každý prejav dobra. Je nám ctou, že Almázia dostala do daru spomienky na bytosť, ktorá Štiavničanku naučila spojiť sa v láske a súcite.

Spomienky na detstvo

Edko a jeho tri mladšie sestry prežili detstvo s rodičmi v domčeku nad Pomníkom padlých. Boli to poslušné a súdržné deti – najstarší Edko navyše plachý a utiahnutý, neskôr aj poznačený následkami zápalu mozgových blán, ktorý prekonal ako päťročný. „Domček patrilo Edkovej krsnej mame tete Gize – tak sme ju volali. Pod Klingerom sme mali starých rodičov, ku ktorým sme chodievali. Doma u tety Gizy sme sa ako deti naháňali po záhrade, hrávali sme sa na schovávačku, pomáhali sme rodičom pri rôznych prácach. A keď sme chodili do kostola, Edko vždy bežal cez cestu ako prvý a ja za ním. Raz ma aj zrazil autobus – len zárazkom ma nezadlávil,“ láskyplne spomína na Edka najmladšia sestra Evka, ktorá bola jeho spriaznenou dušou od detstva až do jeho posledného výdychu, keď jej 7. novembra 2018 zomrel v náručí.

Spomienky na Vianoce

Sedíme so sestrami Valikou a Evkou Wágnerovými v útulnej izbe ich domu. Obdivujem vianočný stromček, bohato obsypaný pestrofarebnými ozdobami. „V roku 2018 sme mali vianočný stromček do konca marca – Edko mal z neho veľkú radosť. Boli to jeho posledné Vianoce a on akoby to bol cítil. Sedel pri stole, pozeral sa na stromček a tešil sa z neho ako malé dieťa. Mal rád všelijaké svetielka,“ spomína na Edka sestra Valika. Stromček vždy

zdobili spolu s Evkou. Tá mi ukazuje sklenenú guľu, v ktorej sneží – roztomilú zvonkohru, Edkovu obľúbenú hračku. Cinká Tichú noc. Ani jedna z nás neudrží slzy. „Ale na Mikuláša prežíval Edko strach,“ prezrádza Evka. „Veľmi sa bál čerta, preto v tom období radšej sedel doma, aby ho na ulici nestretol.“

Spomienky na lekárov

Edko sa odjakživa bál lekárov. Keď potreboval pomoc, spolkou medzi ním a zdravotníctvom boli jeho sestry. „K lekárom nebolo možné ho dostať. Keď mal zdravotné problémy, chodila som po lekároch bez neho. Vďaka všetkým, ktorí nám vyšli v ústrety, aby mohli Edkovi pomôcť,“ hovorí Evka. „Voľakedy bolo povinné štítkovanie. Vtedy sa chodilo na Povrazník. Mamka presviedčala Edka, že mu tam nič neurobia, len ho odfotia. Naveľa sa dal presvedčiť a išiel s mamkou na autobus. Nastúpili spolu, mamka kupovala lístky a Edko si išiel sadnúť dozadu. Autobus sa pohol. Tu mamka pozrie z okna a vidí Edka na ulici. Kým ona kupovala lístky, Edko vystúpil zadnými dverami! Mamka sa tak na Povrazník previezla sama,“ usmieva sa Valika.

Spomienky na kostol

Edko od malička chodieval rád do kostola. Vždy si obľúbil každého kňaza, ktorý pôsobil vo farnosti. A kňazi ho mali radi tiež. „Veľká vďaka patrí všetkým, ktorí mali preňho pochopenie. Z veriacich mal Edko rád Kamila Chovana s celou jeho rodinkou, ku ktorým často chodieval. Ozaj im ďakujeme za všetku láskavosť a starostlivosť, ktorú Edkovi preukazovali. Chodil s nimi na rôzne výlety, aj na cirkevné plesy. Po svätej omši išiel Edko pred oltár, zobral kalich, knihu, zanesol ich do sakristie a tiež posfukoval sviečky. Keď ho nebol v tomto predbehol nejaký miništrant, Edko sa veľmi nahneval a povedal: „To ja musím urobiť,

to mne zakázal pán farár!“ Povedal zakázal namiesto kázal,“ vysvetľuje Valika. Evka ide v spomienkach ešte ďalej: „Keď bol Edko chlapec, zapamätal si, ako pán farár kázal na kancli. Prišiel domov, zobral zo skrine posteľnú plachtu a vyšiel na schody, ktoré za domom viedli na povalu. Tam zanietene kázal a rozhadzoval rukami a plachtou, až sliepky lietali po streche. Mamka sa zľakla, čo sa to robí, ale Edkovi sa páčilo, že sa ho sliepky boja. A za čias komunizmu vzal Edko noviny, vyšiel na prvomájovú tribúnu slúžiť svätú omšu a kázal Marxovi, Engelsovi a Leninovi, ktorých obrazy tam viseli.“

Spomienky na dobro

Málokto poznal tak dobre každý kút Štiavnic ako Edko. Nie všetky jeho potulky sa však končievali šťastne. Občas stretával ľudí, ktorí sa mu posmievali a robili mu zle. No na väčšine miest, ktoré rád navštevoval a kde rád pomáhal, vydoloval na povrch dobro, lásku a súcite. Ponúkli ho čajom,

foto: Edko, zdroj: archív rodiny Wágnerovej

kofolou, jedlom, inde aspoň úsmevom a priateľským slovom. Nikdy nechceli, aby zaňho príbuzní zaplatili. Prečo aj? Edko bol aj pre tých najzraniteľnejších zárukou, že ich nezištnosť sa stretne s čistou vďačnosťou. Edko bol dieťaťom Štiavnic. A tá si ho vedela pritúliť. „Mal rád všetkých dobrých ľudí a oni mali radi nášho Edka. Nikdy naňho nezapudneme, stále žije v našich spomienkach a v našich srdciach. Ale veľmi nám chýba. A nielen nám, ale celej rodine. Je nám bez neho smutno,“ tichým hlasom uzatvára Evka Wágnerová.

Za rozhovor ďakuje Alica Hrnčiríková, Gashpar Creative

Každý Štiavničan je vzácnou múzou. Podelte sa aj vy o svoj príbeh, aby sa stal súčasťou histórie Banskej Štiavnic. Píšte na kultura@banskastiavnica.sk alebo na 0905 525 945. Zo srdca ďakujeme.

Nebojme sa divadla

Ansámbl nepravidelného divadla vás pozýva na cyklus hostujúcich inscenácií s dišputami o súčasnom divadle. Na 26. januára sme pre vás vybrali príbeh 13 – ročného nemeckého dievčaťa židovského pôvodu, ktoré sa počas druhej svetovej vojny dva roky ukrývalo so svojou rodinou v Amsterdame a v úkryte si písalo denník.

Anna Franková

Prídte si pozrieť svetoznámy príbeh o dospievaní a holokauste na motívy Denníka Anny Frankovej v podaní hercov Nového divadla Nitra.

Anna Franková sa spolu s rodinou a ďalšími štyrmi ľuďmi dva roky ukrývala v zadnej časti jednej

budovy v Amsterdame. Anna si od 12. júna 1942 do 1. augusta 1944 zapísala všetko, čo sa okolo nej dialo, aj jednotlivé dni v úkryte. Keď v marci 1944 v Oranžskom rádiu počula výzvu občanom, aby poskytl svoje zápisky do zbierky na historické účely, svoje poznámky začala prepisovať do knižnej podoby. Zápisky sa končia textom, ktorý Anna zaznamenala iba pár dní pred tým, ako ju aj jej rodinu našli vojaci a odvliekli do koncentračného tábora. Anna zomrela na týfus v roku 1945 v tábore Bergen Belsen. Jej zápisky sa však zachovali a po vojne sa o ich knižné vydanie zaslúžil Annin otec Otto Frank, ktorý vojnu prežil ako jediný z ukrývajúcich sa.

Annu Frankovú uvádzame v sobotu 26. januára 2019 o 18:00

v Kultúrnom centre Banská Štiavnica.

Vstupné: Dospelí 5€, študenti a dôchodcovia 3€

Po predstavení nasleduje neformálna dišputa s tvorcami na tému: **Ako vzniká divadlo z denníka?**

Predstavenie je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

foto: Anna Franková, zdroj: AND n.o

Do divadla s Ladislavom Welwardom

Pán Welward, ako si spomínate na obdobie od júla 1942 do augusta 1944, keď si Anna Franková písala svoj denník?

medzenej moci a k zabíjaniu, aké bolo za holokaustu.

Aký význam má podľa vás umelecké spracovanie takýchto príbehov?

Bolo to mimoriadne ťažké a tragické obdobie – pre mňa, pre moju rodinu aj pre ostatných ľudí mojej komunity. Ja som sa sčasti schovával v jednej pivnici v Banskej Štiavnici a v roku 1944 som sa dostal do koncentračného tábora v Dubnici nad Váhom, kde som bol do konca vojny. Nebol to tábor pre Židov, ale tábor pre Cigánov v Dubnici nad Váhom. Nebol to teda likvidačný tábor a to mi čiastočne zachránilo život. Ale podmienky tam boli veľmi ťažké a zomieralo sa tam tak isto ako v iných táboroch.

Prečo je dôležité spomínať na príbehy, ako je ten váš, alebo ako je príbeh Anny Frankovej?

Pretože ľudia ľahko zabúdajú. A potom to využívajú tí, ktorí majú nekalé úmysly, nie sú ľudskí, nemajú morálku a nedodržujú práva. A to vedie k diktáturam, k neob-

Má to veľký význam, najmä keď sa vám podarí osloviť mládež. Anna Franková je toho príkladom: Keď ukážete, ako mladé dievča postupne strácalo nádej na svoj život, až ju nakoniec úplne stratilo, je to memento nielen pre mladých, ale aj pre tých starších, že by mali byť opatrní voči škodlivým teóriám a názorom, ktoré vedú k tomu, že sa obdobie holokaustu neberie vážne. Veľmi si vážim ľudí, ktorí sa tomuto obdobiu venujú – napríklad píšú divadelné hry, alebo zbierajú kultúrne spomienky. Pretože spomienky na minulosť sú veľmi dôležité aj pre budúcnosť. Aby sa nestávalo, že sa do popredia dostanú ľudia, ktorí si nevážia ľudí a ľudskosť.

Pán Welward, pozývame vás 26. januára do kultúrneho centra na Annu Frankovú. Prídete?

Áno, ďakujem, veľmi rád prídem.

foto: Anna Franková, zdroj: AND n.o

Rodinné striebro na ceste do múzea

*Aj my v múzeu sa
zaujímame o vaše rodinné
striebro. Už 120 rokov
ho zbierame, chránime
a prezentujeme.*

Prostredníctvom projektu Mesto kultúry 2019 môžeme urobiť viac ako kedykoľvek doteraz. No jedine s vašou pomocou – ak sa s nami podelíte o svoje rodinné striebro. Umelci rôznych žánrov ho spracujú do podoby umeleckého diela, múzejníci mu vdýchnu život formou výstav a prezentácií. Poskytnutím výpovedí – spomienok, fotografií či rôznych predmetov pomôžete nášmu spoločnému cieľu.

Ukázkovým príkladom je prístup pani Ľudmily Blaškovej z firmy Svetro. Projektu „pletárskej výstavy“ pomáha viacerými spôsobmi. Jedným z nich je aj poskytnutie vyradených strojov pôvodne používaných v podniku Pleta.

Ďakujeme všetkým, ktorí podporujú naše aktivity a rozvoj aj tým spôsobom, že nám darujú, prípadne odpredávajú predmety, ktoré sa stanú zbierkami. Skutočnosť, že tak urobia, neostane zabudnutá. Vďaka nim sa zachovávajú pre ďalšie generácie, sú pod ochranou štátu a môžu byť spracované, resp. prezentované verejnosti. Všetci tí, čo prispievajú k obohateniu zbierky múzea, sa stávajú jej spolutvorcami.

Teší nás pozitívny vzťah ľudí k múzeu. Snažíme sa, aby ste mali dôvod ho navštevovať, vracat sa doň a opakovaně v ňom nachádzať niečo nové, i keď staré. Nachádzať tu kus svojho života a života svo-

foto: Retiazkovací stroj Ketma, zdroj: D. Harvan, fotoarchív SBM

jich predkov. Práve preto sú pre nás veľmi dôležití ľudia, ktorí žijú v Banskej Štiavnici. Záleží nám na budovaní vzťahu medzi nimi a „ich múzeom“. Rok Mesta kultú-

ry je dobrou príležitosťou, aby sme to spolu dokázali.

Daniel Harvan
Slovenské banské múzeum

Kalendár podujatí

Eddy Portella: Dejiny Rytmu,

piatok 18.1 od 14:00 – 17:00
sobota 19.1 od 10:00 – 16:30
ZUŠ, Nám. sv. Trojice 8/4, B. Štiavnica
Séria hudobných workshopov pre deti z projektu Hudba robí človeka.

Eddy Portella: Dejiny Rytmu, sobota 19.1 o 17:00

Nám. sv. Trojice, B. Štiavnica
Verejný výstup z workshopu počas slávnostného otvorenia Mesta kultúry 2019.

Rodinné striebro

sobota 19.1 o 17:00
Nám. sv. Trojice, B. Štiavnica
Sobota 19.1 o 18:00
Kultúrne centrum, Kammerhofská 1, B. Štiavnica.
Slávnostné otvorenie Mesta kultúry 2019.

Pospiš/Sillay/Nikitin: Spev Tebe

sobota 19.1 od 20:30 – 23:50
Art Café, Akademická 2, B. Štiavnica.
Koncert v rámci afterparty Mesta kultúry 2019

Anna Franková

sobota 26.1 o 18:00
Kultúrne centrum, Kammerhofská 1, B. Štiavnica.
Svetoznámy príbeh o dospievaní a holokauste, ktoré uvádzame v rámci projektu Nebojme sa divadla, vstupné: dospelí 5eur, študenti a dôchodcovia 3eurá.

Almázia

Špeciálna príloha Štiavnických novín.

Redakčná rada: Hubert Hilbert, Alica Hrnčiríková, Daniel Harvan.

Návrh designu: I. Palečková. Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica. Samostatne nepredajné.

Hlavný partner
projektu

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a fond nezodpovedá za obsah publikácie. Príloha je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia"